

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Гургана Ненова, д.н.,
Катедра Кинезитерапия, Факултет по Обществено здравеопазване, Медицински
университет „проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

1. Сведения за процедурата

Съгласно решение на Факултетен съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ с Протокол № 246/20.06.2025 г. и Заповед № Р-109-284 от 01.07.2025 г. на Ректора на Медицински университет „проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна съм определена за член на Научното жури и да изготвя рецензия относно защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“ по докторска програма „Управление на здравните грижи“, професионално направление 7.4. Обществено здраве, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт на Зоя Кирилова Горанова, докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Здравни грижи“ при Факултет „Обществено здравеопазване“.

На основание на по-горе посочените законови документи са спазени всички процедурни изисквания по процедурата, срока за подаване на документи и по избора на Научно жури.

2. Кратки данни за кариерното развитие и квалификации на докторанта

Зоя Кирилова Горанова завършва средно медицинско училище за акушерки и рехабилитатори през 1973 г. в гр. София и придобива специалност „Акушерка“, а през 2008 г. придобива ОКС „бакалавър“ по същата специалност в Медицински колеж към Медицински университет - София. От 2017 г. е с магистърска степен по специалност „Управление на здравните грижи“ от Медицински университет - София. От юли 2021 г. е докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Здравни грижи“, факултет „Обществено здравеопазване“ на Медицински университет, Варна. В периода 1991-1999 г. е терапевт на частна практика – китайски методи на лечение в „Център по китайска медицина с участие на китайски лекари специалисти по акупунктура, мокситерапия, аурикулотерапия, вендузотерапия и др. методи за лечение“, а от 2005 г. и в момента е терапевт на частна практика в Амбулатория за неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве, където извършва диагностика и терапия с

методите на китайската медицина. Има сертификати за квалификация в областта на китайската медицина. Членува в научни дружества и професионални организации, председател е на Българската асоциация по акупунктура на физиотерапевтите, която е член на Световната федерация на организациите по китайска медицина.

3. Общо описание на дисертационния труд: Разработен е на 198 стандартни страници, илюстриран с 46 таблици, 20 фигури, 17 графики и 8 приложения. Използваната литература включва 236 литературни източници, от които 19 на кирилица, 162 на латиница и 55 на китайски йероглифи. Трудът е структуриран в три глави и следва класическия модел: Въведение, Литературен обзор, Цел, задачи и хипотези, Предмет, обект, дизайн на научното изследване, Методи на изследването, Резултати и обсъждане, Изводи, Приноси, Препоръки, Заключение, Библиография, Приложения.

4. Актуалност на дисертационния труд. Дисертационният труд „Управление на болковия синдром в гинекологичната практика“ проучва един изключително важен и актуален проблем свързан с женското здраве във фертилната възраст. В съвременното общество проблемите с появата на болкова симптоматика в гинекологичната практика е тема на обсъждания, тъй като болката е показател за различни състояния и може да повлияе репродуктивното и тазовото здраве на жената. Болезнената дисменорея не може да се приема като нормално състояние при жените в детеродна възраст. Сегашният опит в гинекологичната практика с използването на различни медикаменти с аналгетично действие за овладяване на симптомите може да има и неблагоприятни ефекти върху други органи и системи. Въпреки повишения интерес към разглежданата проблематика малко са проучванията относно ролята и значението на здравно-промотивните мероприятия и профилактичните възможности на неконвенционалните средства. Акупунктурата и моксиотерапията, както и аурикулотерапията, се явяват обещаваща алтернативна нефармакологична възможност за овладяване на дисменореята.

Предвид всичко това, темата на представения за рецензиране дисертационен труд е актуална и разглежданата проблематика е ценна и полезна за оптимизиране на съвременните подходи за промоция на здравето и профилактика на женския организъм, което да е в полза на женското здраве.

5. Оценка на цели и методология. Целта на дисертационния труд произхожда от темата, формулирана е ясно и конкретно: да се изследват и оценят възможностите на китайските методи за лечение – акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия, подходящи за управление на болковия синдром при пациентки с дисменорея. За изпълнение на целта докторантката си е поставила девет задачи. Изведени са две хипотези: Хипотеза 1: включването на акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия при пациентки с дисменорея допринася за преодоляване на болката и Хипотеза 2: лечението с методите на китайската медицина при пациентки с дисменорея води до промяна на тяхното качество на живот. Определени са обекта и предмета на изследването както и критериите за включване и изключване в проучването.

Методологията на проучването е изградена върху съчетанието на документално-съдържателен анализ, клинични методи на изследване, социологически и статистически методи. В началото и в края на проучвания период са проведени: анкетно проучване за прием на аналгетици през първите три дни на менструацията (за контролната група еднократно), вербална многомерна система за оценка на дисменореята по степен на тежест, визуално аналогова скала – 10 степени и въпросник за оценка на качеството на живот с WHOQOL-BREF. Смятам, че използваните методи на изследване са коректни и приложими, което позволява точното отчитане на резултатите, сравнение и анализ. С така разработената методология докторантката доказва уменията да поставя изследователски проблеми, да разработва хипотези, да планира и провежда изследвания за доказването им.

6. Оценка на резултатите. Трудът е структуриран в три глави. В първа глава „Литературен обзор“ докторантката е разгледала всички аспекти на проблема: болката в гинекологията според конвенционалната и неконвенционалната медицина, дисменореята – същност, класификация, клинични прояви, конвенционалните методи за управление на болката, болката според теорията на китайската медицина, механизма на акупунктурната аналгезия както и дисменореята в обсега на китайската традиционна медицина. Разгледани са различните видове бокла, които се срещат в гинекологичната практика както е проучена и честотата на дисменореята по литературни данни. Проучени са възможностите на конвенционалните методи и неконвенционалната медицина за управление на болката в гинекологията. Обърнато е внимание на акупунктурната аналгезия, която е в посока по-бързо действие към овладяване на болката от една страна, а от друга влиянието и върху

причиняващите болка фактори. В края на първа глава е направено обобщение относно облекчаването на болковата симптоматика чрез комбинацията от лечебни методи, като акупунктура, моксиотерапия, аурикулотерапия, масаж или билкови рецепти. Акупунктурата се оказва като основен метод в лечението на пациентки с патологии в гинекологията, тъй като се е доказала за по-ефективна при облекчаване на болката.

При разработването на подобен род трудове е от значение интерпретацията на използваната научна литература, релевантна за разглежданата патология и в този смисъл Зоя Горанова е анализирила информацията.

Във втора глава са представени целта на дисертационния труд, задачите, предмета и обекта и са формулирани хипотезите. Проучването е одобрено от Комисията по етика на научните изследвания и е проведено през периода м. октомври 2022 г. до м. януари 2024 г. Лечебните процедури са извършени в амбулаторни условия в „Амбулаторията за неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве“ – София и Университетския център по източна медицина към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ за двугодишен период на изследването. Участие в изследването са взели 44 лица, разпределени на 2 групи: Група 1 (Г1) – 22 лица (лекувани с аналгетици) и Група 2 (Г2) – 22 лица (лекувани с акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия).

В трета глава е представен кратък тълковен речник на основните понятия в китайската традиционна медицина, разработката е първа по рода си у нас. Анализирани са физиологичните особености и патологията на женския организъм във фертилната възраст според теорията на китайската медицина. Докторантката обръща внимание на лечебните принципи според китайската медицина в гинекологичната практика и в частност при дисменорея, както и вариантите на лечебни програми. На базата на анализ на литературните източници и клиничния опит е съставена експериментална лечебна рецептура според теоритичните принципи на китайската традиционна медицина и е реализирано проучването. Изготвен е алгоритъм за лечение на четири клинични казуса, отчетен е ефекта и е направено обсъждане.

Резултатите, които е получила докторантката предполагат, че пациентите лекувани с предложената им от нея методика с акупунктура, моксиотерапия, аурикулотерапия по време на 6-месечно проследяване не са имали необходимост от аналгетик за менстурацията си.

При анализиране на вербалната многомерна система за оценка на дисменореята в края на изследвания период докторант Зоя Горанова отчита 100% безболезнена менструация при пациентките от група 2. След статистически анализ на научното изследване се потвърждава, че оценката за силата на болката чрез ВАС, преди и след всеки терапевтичен курс има положителна тенденция за бързо и трайно намаляване на интензитета, с натрупване на оптимален брой процедури. Това солидно потвърждава, че методиката за лечение на дисменорея с акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия е подчертано ефективна, тъй като дискомфортът намалява прогресивно с всеки курс и в крайна сметка се овладява, подобрявайки значително комфорта и качеството на живот на жената. Статистическите доказателства подкрепят подхода на лечението за управление на болката в гинекологията и са база за подобряване качеството на живот на страдащата жена след приложената от докторантката методика.

Получените резултати от изследването на общата оценка на качеството на живот показват съществено подобрение в качеството на живота на лицата от Г2, което е резултат от приложената експериментална методика. Показването на качеството на живот, което обединява физическото здраве, психичната устойчивост, факторите на околната среда и социалните взаимоотношения, демонстрира изцяло възстановяване на състоянието на пациентките, а също е признак за качествено управление на болката в гинекологията. Обсъждането на получените стойности е коректно и показва ясно предимствата на авторската методика, която е използвана в изследването.

Изводите, които са пет, са правилно формулирани и произтичат от получените резултати в хода на научното изследване и напълно съответстват на поставените задачи. Научните приноси с теоретико-методологичен и практико-приложен характер са изключително ценни. Препоръките са уместни и дават база за бъдещи разработки и проучвания в тази насока.

7. Авторефератът отразява най-съществените страни на дисертационния труд. Във връзка с дисертацията са представени четири публикации.

Заклучение

Считам, че представеният ми за рецензиране дисертационен труд на Зоя Кирилова Горанова отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в

Република България, Правилника за приложението му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в Медицински университет „проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна и му давам обща положителна оценка.

Предлагам на уважаемото Научно жури, да присъди образователната и научна степен „Доктор“, в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, специалност „Управление на здравните грижи“ на докторанта Зоя Кирилова Горанова.

август 2025

Реценз

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

Проф. Ивиргана Ненова, д.н